

Онбешинчи февраль.

Класс иш.

• Бюгюн биз дерсде
(къалай?)
ишлерикбиз!

1. Сакъ атлагъан терк жетер.
2. Заманында кечгинлик бере билген - адепликни шартыды.
3. Мен аз айтсам да, сен кёп ангыла.
4. Бюгюн халкъ ючюн кыйналсанг, тамбла халкъ бла бирге тынчайырса.
5. Он затны осал билгенден эсе, бир затны иги бил.

1. **Сакъ** атлагъан **терк** жетер. (къалай?)
2. **Заманында** кечгинлик бере билген - адепликни шартыды. (къачан?)
3. Мен **аз** айтсам да, сен **кёп** ангыла. (къаллай бир?)
4. **Бюгюн** халкъ ючюн къыйналсанг, **тамбла** халкъ бла бирге тынчайырса. (къачан?)
5. Он затны **осал** билгенден эсе, бир затны **иги** бил. (къалай?)

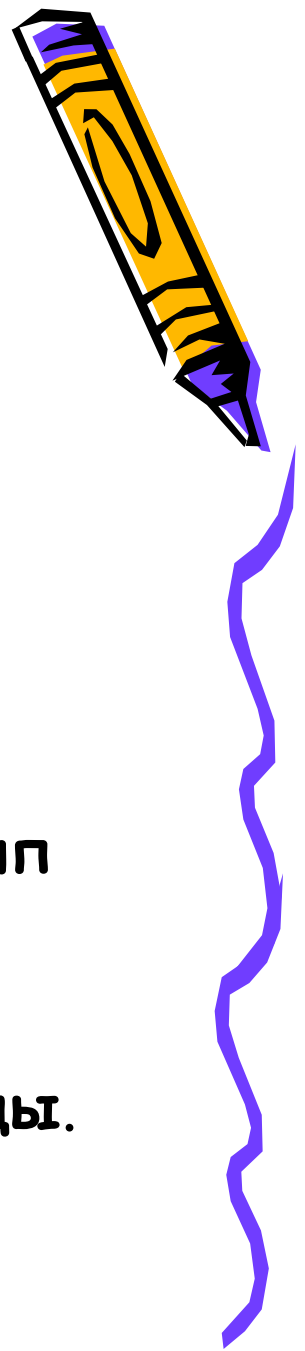
Тест

1. Сөзлеу - ол тилни энчи кесегиди.
2. Сөзлеу - ол тилни болушлукъчу кесегиди.
3. Сөзлеуню жалгъауу болмайды.
4. Сөзлеу тюрлениучю кесекди.
5. Сөзлеу ол ишни шартын кёргюзтеди.
6. Сөзлеу ол затны шартын кёргюзтеди.
7. Сөзлеу айтымда болум болуп келеди.
8. Къаллай бир? деген соруугъа жууап берип келирге болады.
9. Сөзлеу этимни энчи формасыды.
10. Сөзлеуню къауумлагъа юлеширге болады.

Тест

1. Сөзлеу - ол тилни энчи кесегиди.
2. Сөзлеу - ол тилни болушлукъчу кесегиди.
3. Сөзлеуню жалгъауу болмайды.
4. Сөзлеу тюрлениучю кесекди.
5. Сөзлеу ол ишни шартын кёргюзтеди.
6. Сөзлеу ол затны шартын кёргюзтеди.
7. Сөзлеу айтымда болум болуп келеди.
8. Къаллай бир? деген соруугъа жууап берип келирге болады.
9. Сөзлеу этимни энчи формасыды.
10. Сөзлеуню къауумлагъа юлеширге болады.

Аскерни аппасы ауруп турады. Сууукъ-
ла тюшгенли, жётели тохтамайды. Солу-
уун айландыралмай, кыйналып тебире-
се, туудугъу анга дарман береди. Дарман
ичгенлей, аппа бир аз эс табады. Ол
кезиучюкде жашчыкъ да жарыйды.

Аппа биягъы жётел этип башлады. Ас-
кер анга дарман берди. Алай аны
жётели алай терк тохтап кьалмады. Не этерге билмей, жашчыкъ
аппасыны кыйналгъанына жарсыйды. Энди аппасыны жётелин
дарман да тыялмай эсе, не бла болушсун?

- Хорлатып кьоя ушайбыз да бу аман кесеклеге, - деди аппа,
жётели аз-маз сел болгъандан сора. – Тейри, дугъума шай ичсем,
къарап-къарагъынчы, сау болуп кьаллыкъ эдим. Бёрю-Улугъан
къолну ары жанында, Бахатны кьошунда дугъума бар эди...

(Текуланы Ж.)

Аскерни аппасы ауруп турады. Сууукъ-
ла тюшгенли, жётели тохтамайды. Солу-
уун айландыралмай, кыйналып тебире-
се, туудугъу анга дарман береди. Дарман
ичгенлей, аппа **бир аз** эс табады. **Ол**
кезиучюкде жашчыкъ да жарыйды.

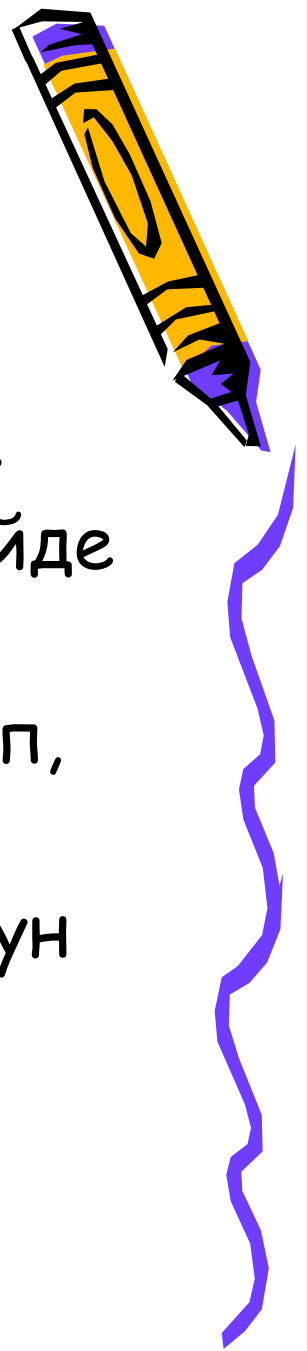
Аппа **биягъы** жётел этип башлады. Ас-
кер анга дарман берди. Алай аны жётели **алай терк** тохтап
кьалмады. Не этерге билмей, жашчыкъ аппасыны
кыйналгъанына жарсыйды. **Энди** аппасыны жётелин дарман да
тыялмай эсе, не бла болушсун?

- Хорлатып кьоя ушайбыз да бу аман кесеклеге, -деди аппа, жётели
аз-маз сел болгъандан сора. – Тейри, дугъума шай ичсем, кьарап-
кьарыгъынчы, сау болуп кьаллыкъ эдим. Бёрю-Улугъан кьолну
ары канында, Бахатны кьошунда дугъума бар эди...

(Текуланы Ж.)

Сёзлеуню тюз хайырланыллыкъ вариантын айырып жазыгъыз.

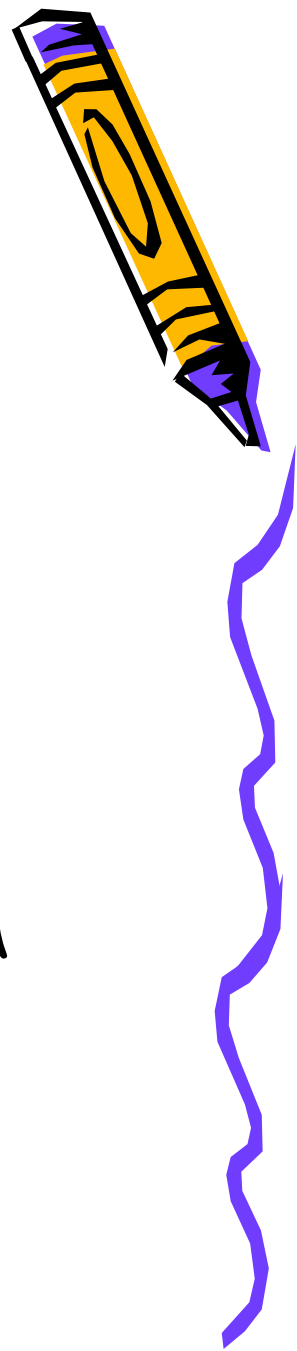
1. Бюгюн (артха, биягъы) жаун жауады.
2. Окъуучу (артха, биягъы) дефтерин юйде къойгъанды.
3. (Алгъа, аллында) жорукъну иги билип, жумушну алай этерге керекди.
4. Мени (аллымда, алда) бир гуппур, узун адам барады, адамланы эслерин кесине тарта.

Сёзлеуню тюз

хайырланыллыкъ варианты .

1. Бюгюн биягъы жаун жаады.
2. Окъуучу биягъы дефтерин юйде къойгъанды.
3. Алгъа жорукъну иги билип, жумушну алай этерге керекди.
4. Мени аллымда бир узун гуппур, адам барады, адамланы къарамларын кесине тарта.

Нарт сёзлени бирге стрелка бла келишдир,
сёзлеулени табып, тьюбюн ызла эм къауумун
айт.

Бюгюн этерик ишинги
Уллу сёлешме да,
Узакъда жууугъунгдан
Алгъа кесинги ур,
Жашлыгъында ётюрюкчюге
Тели батыр
Асыралгъан -

ачымаса, башханы ур.
къартлыгъында ийнанмазла.
тамблагъа къойма.
уллу къап.
терк ёлюр.
артха асыу.
жууукъда къоншунг ахшы.

Сёз тутушланы бирге стрелка бла
келишдир, сёзлеулени тап, тубюн ызла эм
къауумун айт.

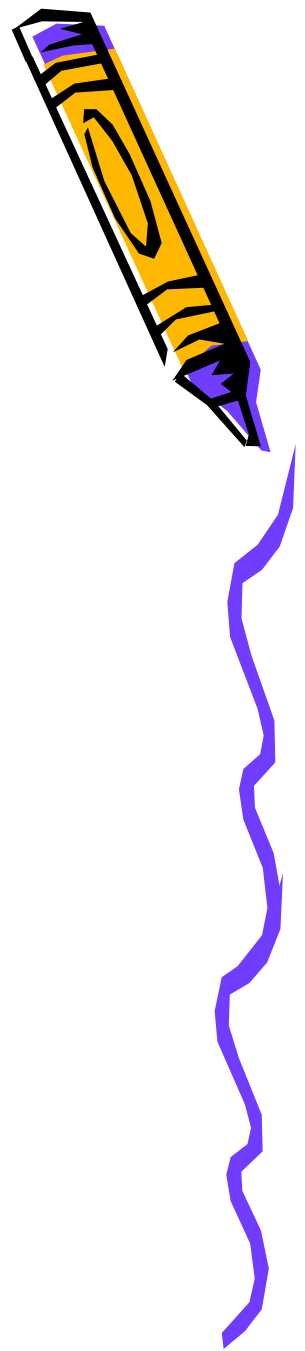
- Бюгюн этерик ишинги, тамблагъа
къойма; уллу сёлешме да, уллу
къап; асыралгъан - артха асыу;
тели батыр, терк ёлюр; узакъда
жууугъунгдан жууукъда къоншунг
иги; алгъа кесинги ур, ачымаса,
башханы ур; жашлыгъында
ётюрюкчюге къартлыгъында
ийнанмазла.

Фразеологизмлени сөзлеу бла алышындырып

ЖАЗЫГЪЫЗ.

1. Чибин учхан эшитилрге -
2. Хар атламдан бир -
3. Тюк чакълы бир -
4. Тюбюнден кирип, башындан чыгъаргъа -
5. Таш макъа кибик-
6. Эшекге мюйюз чыкъгъынчы-

Фразеологизмлени сёзлеу бла алышындырып

ЖАЗЫГЪЫЗ.

1. Чибин учхан эшитилрге - бек шош
2. Хар атламдан бир - терк-терк
3. Тюк чакълы бир - бек аз
4. Тюбюнден кирип, башындан чыгъаргъа - аман акъыл бла
5. Таш макъа кибик - ашыкъмай
6. Эшекге мюйюз чыкъгъынчы - бир заманда да болмазлыкъ ишни юсюнден.

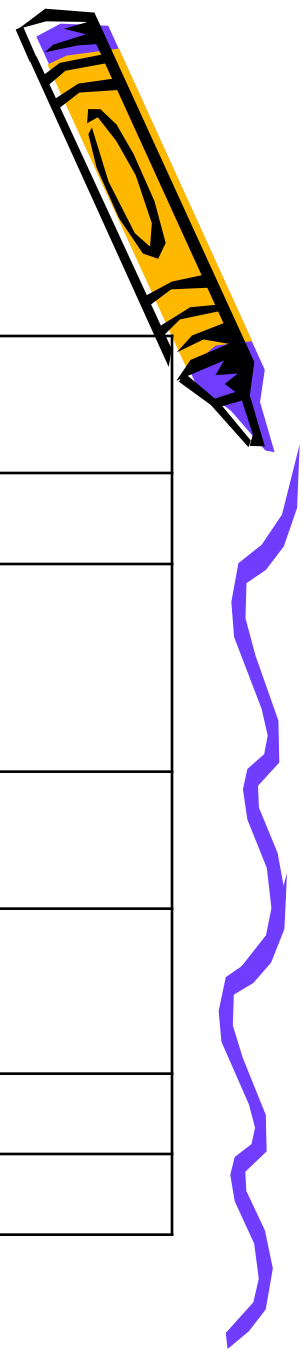
Таблицагъа кёре юлеш.

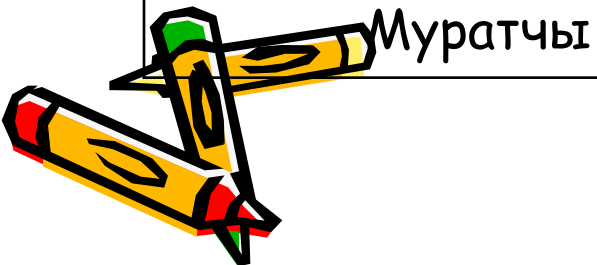
- Саулай, аз-маз, терсине, чийлей, онгнга, заманында, амалсыздан, узакъда, бюрсюкюн, бир кесек, акъырын, бошуна, артха, аны ючюн.

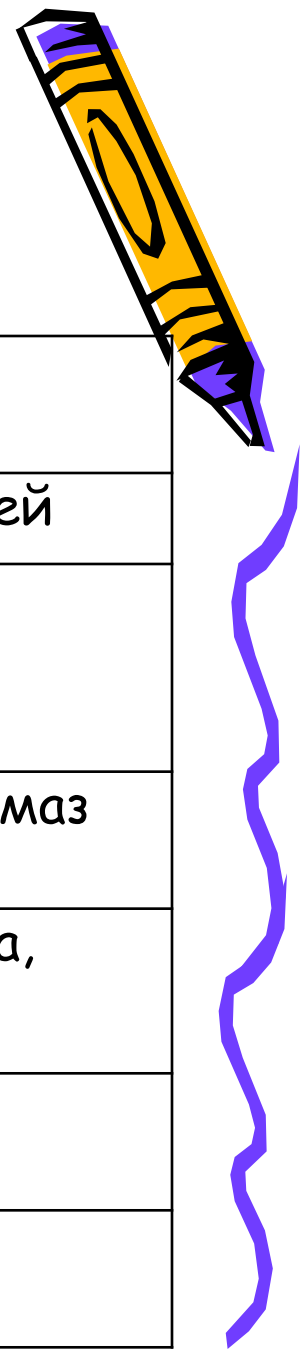
Беринге юлгюлени магъаналарына кёре юлешигиз

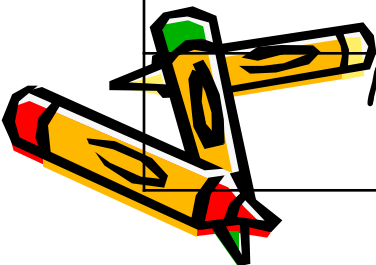
Сёзлеулени къауумлары	Соруулары	Юлгюле
Халчы	Къалай?	
Заманчы	Къачан? Къачаннга дери? Не заманда? Къачандан бери?	
Мардачы	Ненча? Къаллай бир?	
Орунчу	Къада? Къалайда? Къайры? Къайдан?	
Сылтаучу	Нек? Не ючюн?	
Муратчы	Нек? Не ючюн?	

Берилген сөзлеулени магъаналарына кёре юлешигиз

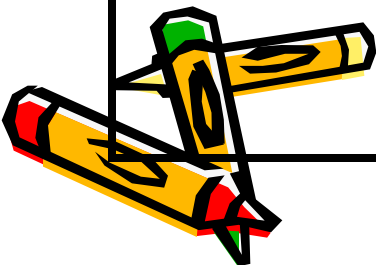
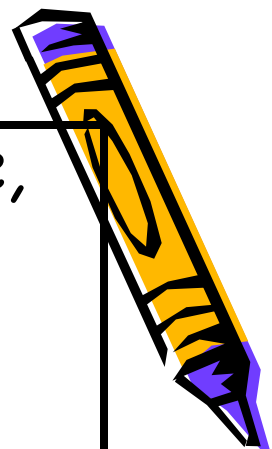
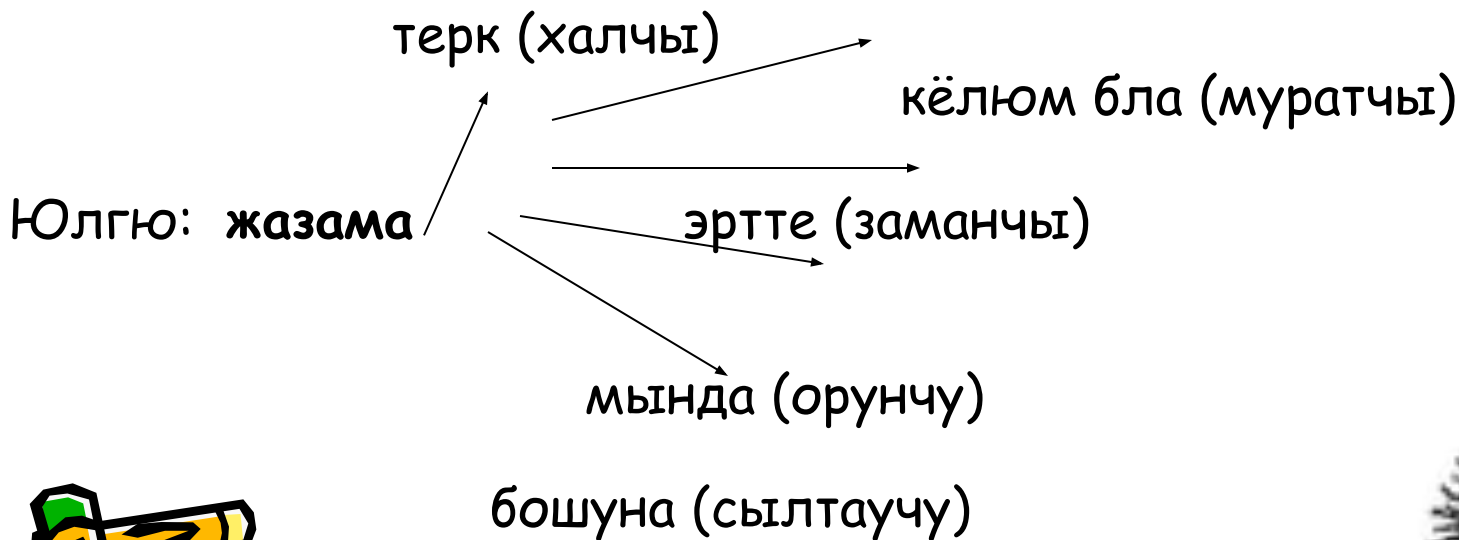
Сөзлеулени къауумлары	Соруулары	Юлгюле
Халчы	Къалай?	Саулай, чийлей
Заманчы	Къачан? Къачаннга дери? Не заманда? Къачандан бери?	Бюрсюкюн, заманында
Мардачы	Ненча? Къаллай бир?	Бир кесек, аз-маз
Орунчу	Къайда? Къалайда? Къайры? Къайдан?	Узакъда, артха, онгнга
Сылтаучу	Нек? Не ючюн?	Амалсыздан, бошуна
Муратчы	Нек? Не ючюн?	аны ючюн, акъырын

Берилген этимлеге, магъаналарына кёре,
сёз тутушла болурча, стрелка бла
сёзлеулени салып кёрюгюз.

Этимле: олтурады, къымылдайды.

Сёзлеуле: бираз, эртте, ёхчеге, былайда,
олсагъат, терк-терк, хар кюнден, биргелей,
бошуна, ариу, заманында, эрттерек, анда-
мында, кёлю бла.

Рефлексия

- Бу дерсде мен ангылагъан буду...
- Бу дерсде мен эсиме тюшюрдюм....
- Бу дерсде мен эсимде бу затланы
тутарыкъма...

